

VÁLTOZÓ HAZÁNK

Visontai hírkronika¹

1961. február 27. Az elmúlt évek földtani kutatásaival több mint százmillió tonnára becsült, 1500 kalóriás lignitvagyont találtak a Mátrában, Gyöngyös közelében, Visonta környékén. Amint megállapították, az 1700 hektárnyi területű szénmező alkalmas arra, hogy az ország elektromos energia termelésének egyik fontos bázisa legyen és erőművet telepítsenek rá. Megállapították azt is, hogy a visontai lignit a felszínhez közel helyezkedik el, tehát igen gazdaságos külszíni módszerrel végezhető a bányászat. Ezért a Nehézipari Minisztérium a külszíni bányákat művelő Szénbányászati Földkotró Vállalatot bízta meg a visontai külfejtés előkészítésével.

1961. november 23. A visontai 1-es külszíni lignitbányában befejeződtek a kutatófúrások. Ezek alapján megállapították, hogy mintegy 110 millió tonna lignitréteg fekszik ezen a területen, 15–20 méter vastag földtakaró alatt. Miután 10–12 méter vastag szénréteg alatt és fölött vízdús homokréteg helyezkedik el, a feltárás előtt sor került ezeknek a rétegeknek a víztelenítésére. Ezt a rendkívül fontos munkát vágatkihajtással, szűrőkutat létesítésével és búvárszivattyúk felszerelésével megkezdték. A víztelenítés befejezése után kezdik meg a szénréteg fejtését.

1962. január 18. A szén kitermelésére NDK-tervek alapján kezdték meg a külszíni bánya előkészítését. A feltárást megnehezítette, hogy a széntelepek fölött és alatt is vízdús homokréteg húzódik. Ezért előbb a vizet kell lecsapolni, hogy a termelést megkezdhessék. A víztelenítésre mélyítették le az északi aknát Visonta határában, majd tavaly hozzáálltak a vízelvezető vágatok kihajtásához, megépítették a szükséges vízgyűjtő rendszereket és a szivattyúkamarákat. A víztelenítéshez szovjet és NDK-szakirodalom felhasználásával kikísérletezett módszerrel láttak hozzá. A vizet 18 szivattyúval nyomják a felszínre és naponta átlagosan 30 millió liter vizet távolítanak el a széntelepet körülfogó vízdús homokrétegből. A vágatokat hajtó bányászok és szivattyúkezelők a kemény hidegben, legtöbbször 30–40 centiméteres vízben dolgozva is helytállnak.

¹ A szerző a Magyar Távirati Iroda egri szerkesztőségének vezetője. Több mint két évtizede, a visontai külszíni bányászati megszületésének első gondolatától több száz oldal terjedelemben gyűjti-őrzi az építkezésre vonatkozó híradások minden egyes sorát. A sokrétű honismereti munka egy sajátos műfaja, az immár gazdaságtörténeti forrásértékkel bíró MTI-hírek alapján adjuk közre Visonta, jelenünk e páratlan létesítményének krónikáját. A cselekedetek mozzanatait rögzítették a hírek, amelyek itt egymás mellé állnak a mindennapok sorrendjében. Történetek, epizódok, célok, tettek, izgalmak, szenvedélyek, helyzetek – hírekben. Ezt foglalja össze – az első lépéstől az avatásig – a hírszerkesztő. Az egykori hírek, tervek ma helytörténetünk kitorolható tényei, emlékei. A Visontáról készült hírkronika fontos ipartörténeti emlék, hiszen hazánk legnagyobb szénbányájának létesítéséről, a munka újszerűségéről, a kutatásban, az építésben és a termelésben tanúsított emberi helytállásról szól. Ugyanakkor nem lebecsülendő a hírek sajtótörténeti értéke sem, mivel rámutatnak arra, hogy az újságíró mely pillanatában, milyen jellegzetességében ragadta meg a visontai eseményeket. Nem utolsósorban képet kapunk a hírekből a hatvanas évek hírszerkesztésének alapállásáról, formáiról is. (Szerk.).

1962. augusztus 2. A Visontai Külszíni Szénbányászati Vállalatnál jó ütemben halad a termelés előkészítése. Az idén 72 millió forintot fordítanak a bánya fejlesztésére. A forgalom lebonyolítását nagymértékben akadályozta és nehezítette, hogy a gazdag szénlelőhely távol esik a vasútvonaltól és ezért a vasútépítő vállalat az idén megkezdte a Nagyút és Visonta közötti vasútvonal építését, amely az üzemet összeköti a Budapest–Miskolc vasútvonallal. Az építés jövőre befejeződik. Ezzel egyidőben az új bánya forgalmának lebonyolítására korszerűsítik Nagyút vasútállomását.

1962. augusztus 18. A visontai külszíni bányászok előkészítő munkái közül jelenleg legfontosabb a széntelep víztelenítése. A nyolc-tíz méter vastag szénréteg alatt és fölött vizes homokréteg fekszik, amelynek vastagsága egyes helyeken eléri a hat-nyolc métert.

A külszíni fejtés megkezdése előtt a homokrétegből föld alatti vágatokkal gyűjtik össze a vizet, majd aknáknak hozzák felszínre. A hatvan méter mély aknák építése azonban nagy gondot okozott, mert a homok állandó betörése az aknamélyítésnél lehetetlenné tette a hagyományos módszerek alkalmazását. A Bányászati Aknamélyítő Vállalat dolgozói ezért új eljárással, fagyasztással oldják meg az aknamélyítést. Magyar gyártmányú hűtőberendezéssel, kör alakban két és fél méter vastag jégköpenyt képeznek azon a helyen, ahol az aknát mélyítik. A jégköpeny meggátolja a homok betörését, s így biztonságosan fúrhatják az aknát, építhetik a betonfalat. A jégpáncéllal körülvett területen az első akna fúrását a napokban megkezdik.

1964. május 21. Visontán az ország legnagyobb kiterjedésű külszíni szénbányájának előkészítése fontos szakaszhoz érkezett. A nagy kiterjedésű bányában NDK-gépekkel takarítják le a földet. A szerelési munkák befejezése után megtartották az NDK-beli 90 tonnás marótárcsás kotrógép üzemi főpróbáit. A nagy teljesítményű mammutgép naponta 1600 köbméter föld megmozgatására képes, egy meritőbödönjének űrtartalma 300 liter. Az elektromos működésű gépóriás szalagra emeli a földet, így tisztán hagyja maga után a területet.

A tervek szerint még az idén egymillió köbméter földet távolítanak el a szénmezőkről. Mintegy húsz különböző nagyságú kotrógép dolgozik majd a nyitóárkok kiképzésén.

1964. június 30. A boráról híres Visonta község pontosan a középpontjában van annak a mátraaljai területnek, amelyen az idén hozzáfognak a magyar bányászat egyik legnagyobb vállalkozásához, a Visonta 1. elnevezésű hatalmas külszíni lignitbánya megnyitásához. A község természetesen nem maradhat az öt kilométer hosszúra, két és fél kilométer szélesre tervezett hatalmas gödörben, ahonnan nálunk még sohasem látott, több száz tonnás gépóriások távolítják el a felső földréteget, vájják az alatta 15–45 méter mélyen rejtőző lignitet. Visonta községet tehát – amint azt már korábban elhatározták – tüzes bortermő szőlőskertjeinek egy részével együtt át kell telepíteni. Most, hogy nemrég jóváhagyták a bánya, valamint a mellé épülő gyöngyösi hőerőmű beruházási programját, felső szervek intézkedtek az áttelepítés lebonyolításáról is és előirányozták az átköltöztetés, a lakosság legteljesebb kártalanításának költségeit.

A falu áttelepítésére, a mezőgazdasági és vízügyi kártalanításra 299 millió forintot fordítanak. Később, amikor a bánya második szakaszát, a Visonta 2-t is megnyitják, 51 millió forinttal toldják meg az áttelepítési, kártalanítási költségeket. A kormány tehát a Nehézipari Minisztérium és a Földművelésügyi Minisztérium, valamint a Heves megyei tanács gondosan mérlegelt előterjesztésére összesen 350 millió forint költséggel messzemenően gondoskodik róla, hogy az átköltöző lakosság jobb körülmények közé kerüljön, mint az átköltözés előtt volt, s a termelőszövetkezetek zavartalanul folytathassák munkájukat. Visonta község lebontására csak 1972-ben kerül majd sor, 1970-re azonban már állnia kell az új községnek, hogy jusson idő a beköltözésre. Az új Visontát a Halmaj és Ugra községek közötti nagy kiterjedésű területen építik föl. Azoknak, akik indokoltan a városba törekszenek, Gyöngyös keleti részén kialakuló városrészben építenek lakásokat.

Összesen 430 családi otthont emelnek a faluban és a városban. Az új Visonta természetesen szebb és modernebb lesz, mint a régi. Közművekkel is ellátják, lakásai jóval értékesebbek lesznek a régieknél. Az új község rendezési tervének elkészítéséhez az idén hozzáfog a Városépítési Tervező Vállalat. Az áttelepítés terveit, menetrendjét a megyei tanács dolgozza ki. A tanács bonyolítja majd le az átköltöztetést is.

1964. július 23. Új szakaszához érkezett a külszíni szénbánya nyitása Visontán. Csütörtökön délelőtt a kukoricatáblák között elindultak a síneken mozgó gépóriások és megkezdték az első nyitóárok mélyítését. A szakemberek megállapításai szerint a Visonta I. elnevezésű külszíni bánya körülbelül 96 millió tonna szenet rejt. A 8–12 méter vastag szénréteg 15 métertől 45 méter vastagságig terjedő földréteg alatt helyezkedik el. A most kezdődött nagyméretű felszíni munkával megnyitják a föld kérgét, 800 méter szélességben és 1200 méter hosszúságban nyitóárkot képeznek, ahonnan a vastag takaróréteget a legkorszerűbb földkotrógépek és automata szállító berendezések segítségével továbbítják a meddőhányóra. Körülbelül 21 millió köbméter földet kell eltávolítani ahhoz, hogy a termelést megkezdhessék.

A nagyméretű földmunkának az elvégzéséhez 200 tonnás merítéklétrás kotrógép lépett üzembe, amely naponta több mint 2000 köbméter föld megmozgatását végzi és mintegy 12 méter mélységben mozgatja meg a földréteget.

1965. január 30. Szombaton egész napos gazdag program keretében tartották meg a Mátraaljai Szénbányászati Tröszt visontai külszíni fejtésű üzemének névadó ünnepségét. Az ünnepségen részt vett *Szurdi István*, az MSZMP Központi Bizottságának titkára, *Haracska Imre* nehézipari miniszterhelyettes, *Blaha Béla*, a bányászszakszervezet főtítkára, *Biró József*, a Heves megyei pártbizottság első titkára és a megye politikai, társadalmi életének számos vezetője. A francia népet és a Francia Kommunista Pártot *Georges Seguy*, az FKP Politikai Bizottságának tagja, *Raymond Doumond*, az FKP Központi Bizottságának tagja, a Pas de Calais megye pártbizottságának titkára képviselte.

Délelőtt 10 órakor Visontán *dr. Halász Tibor*, a Mátraaljai Szénbányászati Tröszt igazgatója üdvözölte a vendégeket. Elmondotta, hogy a bánya, amely *Maurice Thorez* nevét veszi föl, az ország legnagyobb külszíni fejtésű bányauzeme. A Visonta 1. mezőn 1968-ban kezdik meg a termelést, a külszíni fejtésű üzem 1972-ben 4 millió tonna szenet termel. A lignitbánya mellett létesülő 600 megawattos erőmű az ország legnagyobb hőerőműve lesz.

1965. október 23. Visontán, a Thorez külszíni fejtésű szénbánya nyitásánál, a földmunkákhoz óriásgépeket helyeznek üzembe, amelyek mérete és teljesítménye túlszárnyalja a hazánkban eddig alkalmazott földkotrógépek bármelyikét. A Német Demokratikus Köztársaságban gyártott SRS 1200-as típusú óriásgép súlya 500 tonna, óránként 1600 köbméter földet mozgat meg. Egy másik, ugyancsak az NDK-ból érkező gép óránként 550 köbméter meddő eltávolítására alkalmas. A hatalmas marótárcsás kotrógépek munkáját egészíti ki a 4400-as típusú hánnyó-rendező gép. Ez a hatalmas szerkezet óránként 4400 köbméter földet képes szállítani és elrendezni. A három gép együttes munkájával egy év alatt mintegy 8 millió köbméter meddőt mozgatnak meg. A gépkomplexum háromezer kubikos munkáját helyettesíti.

Az új gépek szállítását még ez évben megkezdik az NDK-ból. Összeszerelésük sokoldalú, bonyolult munkát igényel. Ehhez Visontán már megkezdték a 40 tonna teherbírású szerelődaruk építését.

1966. január 19. Elkészült az a 14 kilométer hosszú vasútvonal, amely a visontai Thorez külszíni fejtésű szénbányát kapcsolja be az ország vasúti hálózatába. Az új sín pár Nagyút község vasútállomásán csatlakozik a Budapest–Miskolc vasútvonalhoz. A teherszállítás lebonyolítására Nagyúton pályaudvar, felvételi épület és korszerű biztosító

berendezés épült. A vasútépítés utolsó szakaszaként Visontán megkezdtek a vasútállomás építését.

1966. január 24. Visonta község határában hatalmas daruk, földkotrógépek és felvonulási épületek sorakoznak, jelezve a következő évek nagy erőműépítkezéseit. Az ÉM 22-es Állami Építőipari Vállalat már megkezdte a központi üzem építésének földmunkáit. Ezzel kezdetét vette a 600 megawattos hőerőmű építkezése. Az első gépegységek 1969-ben kapcsolódnak be az ország energiaellátásába. Az építkezésekre az idén 150 millió forintot költenek.

1966. április 16. A visontai hőerőmű építésének sokrétű és bonyolult munkái egyre több szakembert igényelnek. Az idén már két és fél ezerre növekszik a dolgozók száma a főépületek és a kiszolgáló létesítmények építésén. Az építőmunkások, technikusok és szerelők részére korszerű munkásszállókat, valóságos szállodavárost építenek. Összesen 33, egyenként száz személyes munkásszálló emelkedik majd a kijelölt lakónegyedekben. Az első tíz épületet az elmúlt napokban adták át rendeltetésének. Minden épületben van klubszoba, hideg-meleg víz, központi fűtés, és orvosi rendelő is rendelkezésre áll. Megkezdtek a korszerű irodaház és üzletház építését is. A már felépült 1500 személyes konyhát a tervek szerint május elsejére üzembe helyezik.

1966. október 24. A Mátra vidékének legmagasabb építménye lesz az a hatalmas kémény, amelynek alapozását a napokban kezdték meg a készülő gyöngyösi hőerőmű területén. A 200 méter magas, 34 méter alapátmérőjű kémény úgynevezett csúszószaluzással épül. Ez lesz a második 200 méteres kémény az országban. Az első 200 méteres óriás a Duna menti Hőerőmű kéménye. Az építés – hasonlóan a tervezéshez – nagy gondossággal történik.

A kéménybe nagy teljesítményű elektromos pernyeelválasztó berendezést építenek be, ez megakadályozza a környék levegőjének szennyezését. Az alapozási munkák körülbelül két hónapig tartanak, egy év múlva – a tervek szerint – teljes magasságában emelkedik a kéményóriás.

1967. február 27. Fontos szakaszához érkezett a gyöngyösi hőerőmű építése. Felépült a kazánház első pillérrendszere és a 31 méter magas vasbeton falszerkezetről lekerült a zsaluzat. A kazánokat szabadtéren helyezik el: egy-egy 320 tonnás kazán két oldalról hatalmas erődítményszerű pilléren függ. Egyetlen tartópillér építéséhez 250 tonna merev acélvázat, 270 tonna betonacélt és 6000 köbméter betont használtak fel. Három további pillér folyamatban levő építése is rövidesen befejeződik. Az épülő falak máris látványosan emelkednek a magasba a mátraaljai szőlőtáblák között. A munkálatok a terv szerinti ütemben haladnak. Szeptemberben előreláthatólag megkezdik az első kazán szerelését.

1967. június 27. A visontai külszíni fejtésű szénbánya előkészítése új, fontos szakaszhoz érkezett. Kedden délután üzembe helyezték az első nagy teljesítményű gépláncot, amelynek feladata, hogy a szénmezőről a meddőréteget eltávolítsa.

Az ünnepi esemény alkalmából Visontára látogatott *dr. Lévárdi Ferenc* nehézipari miniszter, *Hazai Béla*, a Heves megyei pártbizottság titkára, *Biró József*, a Heves megyei tanács vb elnöke, valamint a kapcsolódó szaktárcák, továbbá a beruházók és a kivitelezők számos képviselője. A vendégeket *Kallós József* miniszteri biztos fogadta. A Mátraaljai Szénbányászati Tröszt vezetői tájékoztatták a vendégeket az új bánya előkészítő munkálatairól. Közölték, hogy a több milliárdos beruházás a beütemezett program szerint halad. Elmondották, hogy ez az esemény különösen nagy jelentőségű, mivel a hármas összetételű géprendszer a magyar szénbányászat életében egyedülálló és legnagyobb gépi beruházás, amelynek értéke több mint 200 millió forint.

Az új, nagy teljesítményű géplánc az 1200-as marótárcsás kotróból, a három kilométer hosszú és 1400 milliméter széles, gumihevederes szállítóberendezésből és az úgynevezett

hányórendező gépből áll. Az 1200-as marótárcsás földkotró súlya 1400 tonna, haladási sebessége percenként hat méter, és nyolc méter átmérőjű marótárcsája egyidejűleg 22 méter vastag földréteget képes markolni. A kotrógéphez csatlakozó gumivevederes szállítószalagnak is óriási erőpróbát kell kiállnia. Óránként mintegy 4000 köbméter laza földréteg továbbítására képes, 20 kilométeres sebességgel. A szállítóberendezés – öt hajtóállomány közbeiktatásával – három kilométeres távolságra juttatja a meddőréteget, ahol 4400-as hányóképző gép rendezi a meddőt és abból új hegyeket formál. Az automatikus vezérlésű géplánc üzemeltetéséhez mindössze 18 ember szükséges: naponta 32 000 köbméter föld elszállítására és rendezésére képes.

1967. szeptember 13. Visontán új gépóriás emelkedik a magasba, a szerelőparkban befejezték az 560-as meritéklétrás kotrógép mechanikus szerelését. A hatalmas szerkezet a külszíni fejtésű szénbánya előkészítésénél – a tervek szerint októberben – kezdi meg a termelési próbát. Az elektromos vezérlésű önjáró mammutgép hernyótalpon mozog majd, és percenként hat métert halad. Egyetlen meritőkanala 560 literes és meritéklétrás kanálsora 20 méter vastag földréteget markol egyszerre.

Ez lesz az első óriásgép Visontán, amely már nemcsak földet, hanem szenet is termel. Funkcióját tekintve is különbözik korábbi társaitól. Az 560-as kotrógép ugyanis – amely mintegy ezer méteres pályán halad majd a nyitóárok előkészítésén – mélykotrást végez és a járószint alatti meddőréteget távolítja el. Éves teljesítménye több mint kétmillió köbméter. A nyitóárokból „munkatársként” nagy teljesítményű szállítószalag-berendezés és egy hányó-rendező gép csatlakozik hozzá. A hármas gépkomplexum 1969-ben kezdi meg a széntermelést.

1967. december 23. A visontai külfejtésű szénbánya előkészítésének régvárt eseményeként, a meddőletakarító kotrógépek a karácsony előtti napokban elérték a szenet. A nyitóárok építése 1200 méter széles fronton halad. Az idén munkába állított nagy teljesítményű géplánc munka közben 20 méter vastag földréteget markol, ennek alsó szintjén bukkant ki most a földtakaró alól a szénkincs.

A szakemberek megállapítása szerint a hatalmas kiterjedésű visontai szénvagyont különböző mélységekben helyezkedik el. A legmélyebben fekvő réteg 55 méterre rejtőzik a földfelszín alatt, míg a legmagasabb szénállást mindössze 15–20 méter vastag földréteg takarja. Az új gépóriások munkája nyomán a most felszínre került szénréteg vastagságát hét méterre becsülik. A mélyebben elhelyezkedő szénmező – amely csak később kerülhet napvilágra – ennél vastagabb és jóval több lignitet ígér.

Kovács András

